

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Simona KRAUSOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

Terapeutické techniky v penitenciární praxi

Simona Krausová

**Bakalářská práce
2011**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Simona KRAUSOVÁ**
Osobní číslo: **H08574**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Využití terapeutických technik v penitenciární praxi**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je: Seznámit se s možnostmi terapie v penitenciární praxi Student zpracuje téma dle následující osnovy: Úvod 1. Terapeutické techniky - obecný přehled, základní techniky 2. Techniky užívané ve věznicích, cíle, personál 3. Zkušenosti s resocializací odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody 4. Kvalitativní výzkum - interview s odsouzenými v terapeutickém centru věznice Pardubice 5. Výsledky výzkumu Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Existenciální psychoterapie: Irvin D. Yalom, Portál, 2006, 527 s., ISBN 80-7367-147-6 Lexikon klíčových pojmů z penologie: Vladimír Mařádek, 2000, Opava, 75 s., ISBN 80-238-6731-8 Obecná psychoterapie: Jan Vymětal, Praha, 1997, 295 s., ISBN 80-86123-02-2 Psychopatologie pro pomáhající profese: Marie Vágnerová, Portál, 2004, 870 s., ISBN 80-7178-802-3 Skupinová psychoterapie v praxi: Stanislav Kratochvíl, Praha, 1995, 329 s., ISBN 80-85824-20-5 Vina: Marta Kocvrlichová, Praha, 2006, 366 s., ISBN 80-7254-684-8 Základy psychoterapie: Stanislav Kratochvíl, Portál, 2007, 383 s., ISBN 8073671220 Řád VTOS 345/1999 Sb. Zákon č. 169/1999 Sb., Zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jana Křišťálová
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2011

prof. PhDr. Petr Vorel, CSC.
děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30.3.2011

Simona Krausová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Janě Křišťálové za její vstřícnost, věcné rady, připomínky a odborné vedení této práce. Mé poděkování patří také mjr. Mgr. Janu Šimečkovi a Martinu Bezdíčkovi, kteří mi poskytli cenné informace o terapeutických technikách a chodu Věznice Pardubice.

ANOTACE

Práce pojednává o terapeutických technikách v penitenciární praxi. Shrnuje základní poznatky o těchto terapiích a zjišťuje, jak jsou terapeutické techniky vnímány vězni. Objasňuje principy terapií ve Věznici Pardubice, a také legislativu týkající se zacházení s vězni. Za ideální považuje takové terapie, které zlepšují psychický stav odsouzeného v závislosti na osobnosti, potřebách a zájmech konkrétního jedince.

KLÍČOVÁ SLOVA

Terapie; věznice; resocializace; odsouzení

TITLE

Use of Therapeutic Techniques in a Prizon Practise

ANNOTATION

The work deals with therapeutic techniques in the penitentiary practice. It summarizes the findings of such therapies and find out how they are perceived by prisoners. It explains the principles of therapy in prison Pardubice and legislation relating to the treatment of prisoners. Ideally, considers such treatment to improve the mental condition of the prisoners, depending on the personality, needs and interests of specific individuals.

KEYWORDS

Therapy; prison; rehabilitation; prisoners

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	ZÁKLADNÍ POJMY	10
2.1	PROGRAM ZACHÁZENÍ.....	10
2.2	RESOCIALIZACE	11
2.2.1	<i>Resocializace ve vězeňství</i>	12
2.2.2	<i>Cíle resocializace</i>	12
2.2.3	<i>Čím je resocializace podmíněna</i>	12
2.2.4	<i>Penitenciární výchovné postupy</i>	13
2.3	PSYCHOTERAPIE	13
2.3.1	<i>Psychoterapie jako obor</i>	14
2.3.2	<i>Psychoterapie jako činnost</i>	14
2.3.3	<i>Cíle psychoterapie</i>	16
3	AKTIVITY VE VĚZNICI PARDUBICE	17
3.1	PRACOVNÍ AKTIVITY	17
3.2	VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY	17
3.3	SPECIÁLNÍ VÝCHOVNÉ AKTIVITY	19
3.3.1	<i>Terapeutický program</i>	19
3.3.2	<i>Terapeutické centrum</i>	20
3.4	ZÁJMOVÉ AKTIVITY	20
3.5	AKTIVITY V OBLASTI UTVÁŘENÍ VNĚJŠÍCH VZTAHŮ	21
4	OBSAHOVÁ NÁPLŇ AKTIVIT VE VĚZNICI PARDUBICE	22
4.1	VÝTVARNÉ A RUKODĚLNÉ TECHNIKY	22
4.1.1	<i>Keramická dílna</i>	22
4.1.2	<i>Arteterapie</i>	22
4.2	CVIČENÍ PRO ZLEPŠENÍ PSYCHICKÉ A FYZICKÉ KONDICE.....	22
4.3	ERGOTERAPIE	23
4.4	RELAXAČNÍ AKTIVITY	23
4.4.1	<i>Relaxační a sebepoznávací techniky</i>	23
4.4.2	<i>Psychohygienu</i>	24
4.4.3	<i>Psychospirituální rozvoj osobnosti</i>	24
4.5	KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI	25

4.6 SOCIÁLNĚ PSYCHOLOGICKÝ TRÉNINK	25
4.7 DROGOVÁ PREVENCE	26
4.8 KOMINUTA	26
5 SKUPINOVÁ TERAPIE VE VĚZNICI PARDUBICE	27
5.1 SKUPINOVÁ TERAPIE VÍCETRESTANÝCH	27
5.2 SKUPINOVÁ TERAPIE MLADÝCH ODSOUZENÝCH	27
5.3 SKUPINOVÁ TERAPIE ODSOUZENÝCH ZAŘAZENÝCH V BEZDROGOVÉ ZÓNĚ.....	27
5.4 SKUPINOVÁ TERAPIE VÝSTUPNÍHO ODDĚLENÍ	27
5.5 SKUPINOVÁ TERAPIE ODSOUZENÝCH ZAŘAZENÝCH NA ODDĚLENÍ G1P	28
5.6 SKUPINOVÁ TERAPIE TRVALE PRACOVNĚ NEZAŘADITELNÝCH	28
6 CÍLE TERAPIÍ VE VĚZNICI PARDUBICE	29
6.1 CÍLE TERAPIÍ	29
6.2 RESOCIALIZACE OSOB VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	29
6.3 PERSONÁL VĚZNICE PARDUBICE PRO TERAPEUTICKOU ČINNOST, PROJEKTY	30
6.4 ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	31
7 VÝZKUM	32
7.1. NÁZORY ODSOUZENÝCH NA TERAPEUTICKÉ TECHNIKY VE VĚZNICI	32
7.2 ANALÝZA KONKRÉTNÍCH ODPOVĚDÍ RESPONDENTŮ	42
7.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU	46
8 ZÁVĚR	47
9 POUŽITÁ LITERATURA	48
10 PŘÍLOHY	50
DOTAZNÍK	50

1 ÚVOD

Otázka terapií v penitenciární praxi je dle mého názoru vzdálená běžné populaci. Pravděpodobně je to tím, že se na odsouzené často díváme skrz prsty, nevěříme v jejich byt' jen částečnou nápravu, natož v plnohodnotnou resocializaci těchto jedinců.

Ve věznici však existuje mnoho terapií a aktivit, které mohou k resocializaci výrazně napomoci. Lze říci, že bez nich by taková náprava byla jen těžko možná.

Resocializace je podmíněna mnoha faktory, za které považujeme nejen osobnost resocializovaného jedince, ale i správně zhotovený program zacházení a jeho řádné plnění. Nemůžeme opomenout ani schopnosti a zkušenosti terapeutů, kteří se na procesu resocializace podílejí prostřednictvím terapeutických technik.

Působení terapií a vliv na odsouzeného je značně individuální. Hovoříme zde o psychice a myšlení, které se promítá v chování a jednání konkrétních jedinců, což je velice křehký prvek vyžadující systematickou, trpělivou a dlouhodobou péči, aby bylo dosaženo žádoucích výsledků.

Zabýváme-li se penitenciárními terapiemi, neměli bychom zapomenout na legislativně podmíněnou limitaci těchto aktivit.

Cílem této bakalářské práce je seznámit se s možnostmi terapie v penitenciární praxi. Zaměřuji se na Věznici Pardubice, proto zde věnuji pozornost terapeutickému programu této věznice. V praktické části se zabývám názory konkrétních odsouzených Věznice Pardubice na terapeutické techniky poskytované touto věznicí.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

Abychom se mohli zabývat konkrétními terapiemi v penitenciární praxi, je nutné uvést legislativu, která se k tomuto tématu vztahuje a vysvětlit si pojem resocializace.

2.1 Program zacházení

Podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je odsouzený v průběhu pobytu ve věznici povinen podrobit se vnitřnímu řádu věznice, který vedle jiného vymezuje činnosti, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených buď povinné, nebo dobrovolné. Soubor konkrétních činností, kterých je odsouzený povinen se zúčastnit nebo které může provádět, jsou stanoveny v programu zacházení.

Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným, směřující k dosažení cíle, a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr.

Při tvorbě programu zacházení je zohledněna délka trestu, příčiny a podmínky, za nichž se jedinec trestné činnosti dopustil a v neposlední řadě i prostorové, materiální i personální možnosti věznice. Program se nezpracovává, pokud má odsouzený vykonat trest nebo jeho zbytek v délce nepřesahující 3 měsíce.

Pokud si odsouzený z nabízených alternativ nevybere, účastní se tzv. minimálního programu zacházení, který je stanoven vnitřním řádem věznice. Jeho základ tvoří především pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného.

Program zacházení je stanoven pro každého jedince individuálně, přičemž se zohledňuje vyhodnocení potřeb a rizik odsouzeného, s tím, že je prioritně sledováno pedagogicko-psychologické působení.

Programy zacházení jsou v průběhu výkonu trestu odnětí svobody aktualizovány – modifikovány, a to v závislosti na vývoji změn v chování odsouzeného a s přihlédnutím na individuální výběr aktivit ze strany odsouzeného, které jsou motivovány jeho zájmy a potřebami. Každý odsouzený, který si vybere některou z nabízených aktivit programu zacházení, má povinnost se této aktivitu pravidelně a aktivně zúčastňovat.

Program zacházení se člení na: pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciálně výchovné aktivity, zájmové aktivity, oblast utváření vnějších vztahů.

Pojem zacházení je běžný ve vězeňství světových demokracií. V českém vězeňství se začal používat až po roce 1989. Zacházení s odsouzenými je veškerá činnost, která je realizována s odsouzenými ve vězeňských zařízeních, proto aby byl naplněn účel výkonu trestu odnětí svobody a přitom, aby nedošlo ke zhoršení jejich osobnosti, tělesného a duševního stavu. Zacházení v sobě zahrnuje nejen sociální péči, vzdělávání, reedukaci, psychoterapii, psychologickou a lékařskou péči, ale i návštěvy a korespondenci. (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb.)

2.2. Resocializace

„Výchovné působení trestu odnětí svobody je hlavní náplní a cílem trestu orientovaného na nápravu pachatele, na resocializaci pachatele, která má vést ke změně jeho chování. [Černíková a Makariusová, 1996: s. 83].“

Resocializaci ve vězeňské praxi chápeme jako korektivní nebo druhotnou socializaci jedinců, u nichž proces socializace v dřívějších vývojových etapách neproběhl úspěšně buď proto, že se v něm vyskytly různé jednotlivé nedostatky a nepříznivé podmínky (socializace deficitní) nebo proto, že byli socializováni v antisociálním smyslu, tj. zapojeni do systému hodnot a norem rozporných s morálními hodnotami a zákonnými normami (socializace deviantní). [Černíková a Makariusová, 1997: s. 62].“

2.2.1 Resocializace ve vězeňství

„Realizace procesu resocializace je ve vězeňském systému prováděna:

- a) obecnými metodami zacházení s odsouzenými, které jsou stanoveny zákonem a nelze jimi dosáhnout trvalé změny v chování jedince,
- b) speciálními metodami zacházení s odsouzenými, jimiž se rozumí různé metody pedagogické, sociální, psychologické, terapeutické a psychiatrické, prováděné s odsouzenými individuálně či skupinově, soustředící se na konkrétní problémy daného jedince a působící žádoucím směrem na změnu chování.

Je důležité, aby v procesu resocializace při zacházení s odsouzenými se použilo takových obecných a speciálních metod, které povedou k interiorizaci (zvnitřňování) sociálních norem a osvojení si společensky přijatelného chování.

[Černíková a Makariusová, 1996: s. 87 - 88].“

2.2.2 Cíle resocializace ve vězeňství

„Proces resocializace by měl směřovat ke třem hlavním cílům:

1. Kultivace návyků dalším vzděláváním – pod kterou se rozumí vlastní profesní příprava, rozvoj zájmů, zálib, kvalitní využívání volného času apod.
2. Osvojování si vhodných sociálních dovedností pro readaptaci na život mimo vězení – především zaměřeno na udržení sociálních vazeb.
3. Specifická pomoc a odborné poradenství zaměřené na řešení osobních problémů. [Černíková a Makariusová, 1996: s. 88].“

2.2.3 Čím je resocializace podmíněna

„Resocializace odsouzeného je podmíněna následujícími faktory:

- prostředím věznice, včetně dostatečného prostoru zajišťujícího soukromí odsouzeného,
- kvalitním personálem, který s odsouzeným pracuje,
- dostatečným materiálním a finančním zázemím,
- osobností odsouzeného (jeho vybaveností ke zvládnání zátěžových situací, obrannými mechanismy apod.),
- předchozí zkušeností (zda se jedná o prvovězněného či recidivistu),

- sociální situaci, kvalitě rodinných vztahů, finančních problémech, kvalitě kontaktu s rodinou atd.,
- přístupem samotného odsouzeného k jeho možné nápravě, respektive ochotou a schopností změnit postoje a názory na jeho postavení ve společnosti. [Longová, 2005: s. 44].“

2.2.4 Penitenciární výchovné postupy

Penitenciární výchovné postupy, které se uplatňují ve vězeňském prostředí můžeme rozdělit takto:

1. „Výchovné postupy – vězeňský režim, kulturně výchovná práce, pracovní výchova, sportovní, rekreační a rehabilitační činnost.
2. Vzdělávací postupy – studium k ukončení základní školy, studium učebního oboru, středoškolské studium, jiné studijní aktivity, sebevzdělávání.
3. Speciálně výchovné a léčebné aktivity – terapeutické (psychodiagnostika, psychoterapie, pracovní terapie), poradenské (sociální, sociálně – právní poradenství, krizová intervence), tréninkové (trénink zvládnutí agresivity či prosazování se v nekriminálním prostředí) a léčebné (odvykání alkoholové či drogové závislosti). [Mařádek, 2000: s. 36].“

2.3 Psychoterapie

Nyní si vysvětlíme pojem psychoterapie. Psychoterapii považuji za jednu z nejdůležitějších v procesu resocializace. Psychika se odráží v našem myšlení i jednání, což je u osob, které spáchaly zločin klíčová oblast, na které by měly pracovat, což dokazují dvě následující citace.

„Pobyt ve vězení znamená ztrátu svobody a s tím je spojeno strádání v oblasti mnoha dalších potřeb i lidských práv. Vězení se z materiálního i sociálního hlediska značně liší od prostředí běžného života. Odsouzený se může jen minimálně samostatně rozhodovat, stává se pasivním objektem působení tohoto systému. Ztrácí na určitou dobu většinu svých rolí a jeho vztahy s blízkými lidmi se narušují, či dokonce rozpadají. Jeho vnucenou aktuálně dominantní rolí je role trestaného, vyloučeného ze společnosti. Může trpět nudou, ponižováním a násilím jak ze strany spoluvězňů, tak personálu.“ [Vágnerová, 2004: s 818].“

„Erich Fromm se domníval, že osamělost je prvotním zdrojem úzkosti. Zvlášť zdůrazňoval pocit bezmoci skrytý v základní odloučenosti člověka. Smíšená emoce osamělosti a bezmoci je pochopitelnou citovou reakcí na to, když se ocitneme, bez vlastního souhlasu, v bytí, které jsme si nezvolili. [Irvin, 2006: s. 364 - 365].“

Pojem psychoterapie se používá ve dvou základních významech, lze jej zařadit pod dva odlišné nadřazené pojmy. Jsou to obor a činnost.

2.3.1 Psychoterapie jako obor

Psychoterapie je vědní disciplína, empirická a aplikovaná věda. Je to obor interdisciplinární, jelikož zasahuje do různých oblastí medicíny a psychologie. Má svou obecnou a speciální část. Do obecné části patří teorie, metody a výzkumná data, do speciální části aplikace na jednotlivé druhy poruch. Věda je souhrnem vzájemně souvisejících poznatků, je systematicky uspořádanou soustavou teorií. Jako empirická věda se opírá o poznatky získané zkušeností, které zobecňuje do hypotéz a teorií, a jako aplikovaná věda směřuje k využití poznatků v praxi. V současné době nemá psychoterapie jednotnou, obecně přijímanou teorii, ale zahrnuje přibližně 10 základních uznávaných přístupů či systémů, z nichž každý má svou vlastní ucelenou teorii osobnosti, etiopatogeneze poruch, obsah terapie a terapeutického procesu, propracované metody a techniky léčby a výcvikové programy, které z příslušné teorie vycházejí. Některé ze systémů mají i své vědecky založené výzkumy léčebného procesu a efektu. (Kratochvíl, 2002)

2.3.2 Psychoterapie jako činnost

Psychoterapie je léčebná činnost, léčebné působení, specializovaná metoda léčení nebo soubor léčebných metod, záměrné ovlivňování, proces sociální interakce. Specifický rozdíl, který odlišuje tuto činnost od jiných činností můžeme najít v několika směrech:

- a) čím působí** - psychoterapie léčebně působí psychoterapeutickými prostředky, při čemž využívání těchto prostředků je záměrné a plánovité. K psychologickým prostředkům patří slova, rozhovor, neverbální chování, podněcování emocí, vytvoření terapeutického vztahu, sugesce, učení, vztahy a interakce ve skupině.

- b) na co působí** - působí na nemoc, poruchu nebo anomálii. Upravuje narušenou činnost organismu. Je procesem pomoci osobám s psychogenními poruchami a poruchami, které mají následky na psychice. Je to cílevědomé působení na duševní procesy, funkce a stavy, na osobnost a její vztahy, na poruchy a na činitele, který poruchu vyvolává.
- c) čeho má dosáhnout** - psychoterapie je působením, které má odstranit nebo zmírnit potíže a podle možnosti i odstranit její příčiny. Má vést k účinnému zvládnání problémů, konfliktů a životních úkolů. Má pacientům pomoci přizpůsobit se situacím nebo změnit prožívání na žádoucí, zde je důležitá dohoda s terapeutem. Má vést k pocitům seberealizace a k naplnění životního smyslu, k pocitu vyrovnanosti a spokojenosti.
- d) co se při ní děje** - dochází ke změnám v prožívání a chování pacienta. Uplatňují se procesy jako je vytvoření kladného očekávání a získávání naděje a odvahy, terapeutický vztah s terapeutem nebo ve skupině. Sebeprojevození, konfrontace s problémy, získání náhledů (porozumění souvislostem a neuvědomovaným motivům), jsou také žádoucí procesy stejně jako zpětná vazba, nácvik nového chování, získávání nových informací a učení se chybějícím sociálním dovednostem.
- e) kdo působí** - psychoterapii provádí kvalifikovaná osoba. Vyžadovaná kvalifikace a kompetence závisí na složitosti potřebného psychotherapeutického působení. Provádění jednodušších podpůrných terapií náleží osobám s ukončeným lékařským nebo psychologickým vzděláním a při týmové práci také vyškoleným zdravotním sestram a sociálním pracovníkům. K provádění odborné a systematické terapie se vyžaduje speciální výcvik. (Kratochvíl, 2002)

„Základním předpokladem fungování psychoterapie je, že vztah mezi terapeutem a klientem je důvěrný. To je předpokladem toho, aby klient měl důvěru otevřeně zkoumat problematiku svého života.“ [Timulák, 2006: s. 136].“

2.3.3 Cíle psychoterapie

Cílem terapie je reedukace, resocializace, reorganizace, restrukturační, rozvoj či integrace pacientovy osobnosti. Analyzují se například intrapsychické konflikty, sledují se patologické fixace libida nebo patologické stereotypy v interpersonálních vztazích, usiluje se o správnost postojů. Osobnost se přetváří ve směru správné

adaptace nebo ve směru zrání a uskutečňování individuálního poslání. (Kratochvíl, 2002)

„Obecně lze říci, že cíl psychoterapie vidíme ve změnách v osobnosti a organismu, v chování a sociálních vztazích pacienta, přičemž tyto změny jsou předem stanoveny a v procesu terapie dosahovány psychologickými prostředky [Vymětal, 2004: s. 42] „

Nejčastějším cílem terapie bývá osobnostní změna pacienta podmíněná jeho sebepoznáním. Pacient je veden k co největší možné míře sebeakceptace, ke zmírnění vnitřních rozporů, ke korekci svých nepřiměřených postojů a k plné realizaci svých možností. Také se snažíme o pomoc při adaptaci na nové podmínky jako reedukace a resocializace, o patologickou rovnováhu jako nouzové řešení nějakého problému. Důraz na cíl se liší podle forem terapie. Ve skupinové terapii se například klade důraz nejen na osobnostní změny, ale i na sociální vztahy a chování, podobně jako v terapii párové a rodinné. V kolektivní psychoterapii jde často o úpravu psychofyziologického stavu. V léčebném společenství jako jsou komunity v zařízeních s dlouhodobou hospitalizací, se prolínají všechny uvedené cíle. (Vymětal, 2004)

3 AKTIVITY VE VĚZNICI PARDUBICE

3.1 Pracovní aktivity

Pracovní aktivity se dělí na: zaměstnávání, úklidovou a brigádnickou činnost. „Odsouzení jsou ve věznici zařazováni do práce s přihlédnutím k jejich vzdělání a získané praxi v daném oboru, zdravotnímu stavu, výši jejich pohledávek a délce trestu. Dále se přihlíží k osobnosti odsouzeného, k jeho skutečnému zájmu pracovat a přizpůsobit se konkrétním podmínkám pracovního zařazení, k plnění povinností odsouzeného v dosavadním průběhu výkonu trestu odnětí svobody, popřípadě k dalším specifickým podmínkám daných pracovišť. [Vnitřní řád Věznice Pardubice, 2006: s. 20].“

V poslední době je přikládán práci odsouzených značný výchovný a resocializační význam. Řada odsouzených se setká s pravidelnou prací, respektive pracovním režimem až ve vězení. Práce vede obecně k rozvíjení pozitivních rysů osobnosti – sebehodnocení, sebevědomí, sebeúcty a emoční stability. [Mezník, 2004: s. 333].“

3.2 Vzdělávací aktivity

„Odsouzeným, u nichž jsou pro to předpoklady, se obvykle umožní, aby získali vzdělání na základní nebo i střední škole, anebo se účastnili dalších forem vzdělávání, které jim umožní získat a zvyšovat si pracovní kvalifikaci. [Zákon č. 169/1999 Sb., 2006: s. 9].“

Do vzdělávacího programu se zařazují odsouzení, kteří nejsou zařazeni do zaměstnání, přičemž rozsah programu je minimálně 21 hodin týdně. Je nutné upozornit, že zařazení do vzdělávacího programu (i terapeutického programu) není nárokovou záležitostí a odsouzení jsou zařazeni do těchto programů na základě rozhodnutí ředitele věznice.

„Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se rozumí:

a) vzdělávání realizované Školským vzdělávacím střediskem (ŠVS) – učební obory, základní škola, odborné, všeobecné vzdělávací a jiné kurzy,

b) vzdělávání realizované pracovníky oddělení výkonu trestu v rámci plnění programů zacházení: jazykové, sociálně právní, kurzy občanské nauky, kurz základů obsluhy PC,

c) vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných či vysokých škol České republiky. [Vnitřní řád Věznice Pardubice, 2006: s. 20 – 21.].“

Vzdělávací kurzy:

- Učební obor – Výroba konfekce (kombinované – večerní studium, doba studia 2 roky, dokladem je výuční list).
- Kurz provozu společného stravování (kombinované studium, délka 10 měsíců, dokladem je osvědčení).
- Kurz základní školy (prezenční studium, délka 10 měsíců, dokladem je osvědčení).
- Kurz základů anglického jazyka (kombinované studium, délka 5 měsíců, dokladem je osvědčení).
- Kurz základů výpočetní techniky (kombinované studium, délka 3 měsíce, dokladem je osvědčení).
- Kurz pečovatelské služby.
- Kurz malířských a natěračských prací (kombinované studium, délka 10 měsíců, dokladem je osvědčení).
- Kurz výtvarného zpracování keramiky (kombinované studium, délka 5 měsíců, dokladem je osvědčení).
- Kurz zahradnických a pěstitelských prací (kombinované studium, délka 10 měsíců, dokladem je osvědčení).
- Zdravotnický kurz (kombinované studium, rozsah 20 hodin, dokladem je osvědčení).

„Byl realizován i Kurz pečovatelské služby. V roce 2006 bylo do vzdělávacích kurzů zařazeno celkem 140 odsouzených a bylo vydáno 73 dokladů o absolvování učebních oborů a kurzů. [*Výroční zpráva o činnosti Věznice Pardubice za rok 2006, 2007: s. 3*].“

„Odsouzeným mužům jsou ve Věznici Pardubice nabízeny vzdělávací kroužky vedené vychovateli, vychovateli – terapeuty, speciálními pedagogy a psychology. Dle individuálních zájmů a schopností jsou odsouzení zařazováni do kroužků: zábavných úloh a zajímavostí z vědy a techniky, počítačů, německého jazyka, anglického jazyka, kulturně – literárního, společenských aktualit, zeměpisného, čtenářského apod. Někteří odsouzení se rovněž věnují samostudiu cizích jazyků, četbě a studiu vzdělávacích časopisů a knih a sledují naučné pořady v televizi. [Longová, 2005: s. 47].“

3.3 Speciální výchovné aktivity

3.3.1 Terapeutický program

Do terapeutického programu se zařazují odsouzení, kteří nejsou zařazeni do zaměstnání, v rozsahu 21 hodin týdně. Jednotlivé speciálně výchovné aktivity vedou především vychovatelé – terapeuti. Vychovatel – terapeut je ve věznici metodicky veden psychologem a je přímo podřízen vedoucímu oddělení výkonu trestu. Realizuje především individuální a skupinovou terapii, podílí se na zpracování projektů pro jednotlivé odsouzené a na speciálně výchovných aktivitách programu zacházení. Jedním z hlavních úkolů speciálně výchovných postupů je diferencované zacházení s odsouzenými, zejména s rizikovými skupinami vězňů.

„Speciálně výchovnými aktivitami jsou individuální a skupinové činnosti s terapeutickými prvky:

- a) sociálně právní poradenství, b) pedagogické poradenství,
- c) psychologické poradenství, d) činnosti terapeutických skupin.

[Vnitřní řád Věznice Pardubice, 2006: s. 21 – 22.].“

3.3.1 Terapeutické centrum

V terapeutickém centru, které bylo otevřeno v srpnu 2006 se aktuálně realizují tyto speciálně výchovné aktivity: arteterapie a výtvarné techniky, relaxační techniky, kulturně – relaxační techniky, práce s tělem, cvičení pro zlepšení psychické a fyzické kondice, dramaterapie, muzikoterapie, keramická dílna, ergoterapie, rukodělný kroužek, individuální terapie, meditace, skupinová terapie drogově závislých, terapeutická skupina předvýstupního oddělení, skupinová terapie mladých odsouzených.

Za velice zajímavou terapii považuji muzikoterapii, kterou jsem měla možnost si vyzkoušet. Kratochvíl (1995) uvádí, že muzikoterapie využívá k léčebnému působení hudbu. Je možno ji rozdělit na receptivní, kdy pacienti hudbu poslouchají, a aktivní, kdy hudbu či zpěv sami provozují.

„K poskytování odborné intervence a pomoci vězňům v situaci vážné osobní krize během výkonu trestu odnětí svobody je určeno krizové oddělení – jedná se celkem o 2 cely s celkovou kapacitou 3 místa. Součástí krizového oddělení je i zvláštní cela, sloužící pro odsouzené v situacích výrazných psychických dekompenzací. [*Výroční zpráva o činnosti Věznice Pardubice za rok 2006, 2007: s. 4*].“

3.4 Zájmové aktivity

„Zájmovými aktivitami programu zacházení se rozumí všechny formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním (pedagogy volného času, vychovateli – terapeuti, speciálními pedagogy, sociálními pracovníky a vychovateli), které rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených. Jsou vedené v rámci jednotlivých výchovných kolektivů. Aktuální nabídka zájmových kroužků odpovídá materiálním a prostorovým možnostem věznice. [Longová, 2005: s. 49 - 50].“

„Jedná se zejména o: kroužek sportovní (kondiční posilování, stolní tenis, nohejbal, volejbal, kopaná a badminton), kroužek rukodělných prací, kroužek akvaristický, kroužek šachový, kroužek sebeobslužných aktivit, kroužek hudební, kroužek právního minima, kroužky jazykové. [Vnitřní řád Věznice Pardubice, 2006: s. 22].“

3.5 Aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů

Aktivita v oblasti utváření vnějších vztahů jsou všechny aktivity, které přispívají k přípravě na soběstačný život, který bude muset odsouzený zvládnout po propuštění na svobodu. Do těchto aktivit je třeba zapojovat především sociálně slabší jedince a odsouzené s dlouhým trestem odnětí svobody.

Ředitel věznice může povolit odsouzenému, který plní účel výkonu trestu, návštěvu bez zrakové či sluchové kontroly zaměstnanců Vězeňské služby, popřípadě může povolit v souvislosti s návštěvou odsouzenému opuštění věznice, což posiluje sociální kontakty odsouzeného a upevňuje se pouto mezi rodinnými příslušníky.

4 OBSAHOVÁ NÁPLŇ AKTIVIT VE VĚZNICI PARDUBICE

4.1 Výtvarné a rukodělné techniky

Smyslem je praktické osvojení různých rukodělných činností, spolupráce, předávání zkušeností, formování volných vlastností, relaxační efekt, celková kultivace osobnosti. Mezi vybrané výtvarné a rukodělné techniky patří zejména akvarel, temperové barvy, kresba – základní pravidla, malba, práce s barvou, základy drátování, pletení z proutí, malba na sklo, linoryt, textilní techniky (batikování, tkaní, práce s keramickou hlinou, využití přírodních materiálů – sláma, šustí, sušená tráva a květiny, kamínky, mech apod).

4.1.1 Keramická dílna

Osvojení základních poznatků o zpracování keramické hlíny včetně pálení a glazování. Cílem je samostatná tvůrčí činnost, kultivace osobnosti, uvolnění, relaxační efekt. Seznámení se s historií, používanými technikami, hlavními druhy keramiky, se surovinami, jejich přípravou a zpracování, keramickými pomůckami a jejich použití. Dále se jedná např. o vytváření a modelování nádob a postav, točení na hrncířském kruhu, formování a lití do forem.

4.1.2 Arteterapie

Skupina je určena pro odsouzené motivované k práci na sobě ve skupině či individuálně, směřuje k využití výtvarných technik, ke skupinové interakci, k navázání kontaktu, ke komunikaci, k uvolnění, redukci napětí, sebepoznání, sebeovládání. Nejedná se ani tak o kresbu a malbu, ale o projektivní techniky, jejichž součástí je vždy i závěrečná diskuse.

4.2 Cvičení pro zlepšení psychické a fyzické kondice

„Pět Tibetánů“ – seznámení se speciálními dokonale sladěnými cviky zaručujícími vnitřní harmonii (obohacení energetického systému – uvedení center do správné rovnováhy), s filozofií cvičení, správnými postupy a prováděním jednotlivých cviků, důležitými součástmi cvičení – prostředí, dýchání atd.

Cvičení probíhá v pravidelnou denní dobu – praktické provádění s úvodní instruktáží, doplnění informací o rozšíření péče o zdraví (výživa, spánkový režim, řešení náročných životních situací, zvládání stresu). Skupina je zaměřena na zlepšení fyzického a psychického stavu, rozvoj kreativity, vlastní angažovanosti. Využití cvičení zaměřených na zvyšování a snižování svalového tonu – využití vhodných pomůcek, dechová cvičení, vizualizace zaměřené na tělo.

4.3 Ergoterapie

Aktivita směřující k rozvoji osobnosti prostřednictvím pracovní činnosti. Nabízí možnosti seberealizace, využití zkušeností a seznámení se s pracovními postupy při pěstování rostlin a péči o půdu a květinovou a zeleninovou část pozemku. Nedílným prvkem je relaxace, pohyb venku.

Odsouzení se seznamují s pěstováním vybraných druhů rostlin, zejména okrasných květin, ale i zeleniny. Mimo uvedené sezónní činnosti jde např. o rozvoj manuální zručnosti, tvořivosti a pěstování pracovních návyků včetně zodpovědnosti prostřednictvím činností v rukodělné dílně.

V rámci ergoterapie s odsouzenými muži byla zhotovena první dřevěná zvonice pro farnost Slatina nad Zdobicí. Odsouzení rovněž dlouhodobě vyrábějí kvalitní hračky, které slouží k dalšímu využití např. v mateřských školkách či obdobných zařízeních v našem regionu.

4.4 Relaxační aktivity

Nabízejí možnost účastnit se shlédnutí vybraných snímků české i zahraniční kinematografie, poslechu hudby. Setkání bývají často tematicky zaměřená k různým kulturním událostem, např. zvykoslovné předměty a jejich zhotovování, pečení tradičních moučníků dle ročních období, události během roku - Velikonoce, Vánoce, atd.

4.4.1 Relaxační a sebepoznávací techniky

Soustřeďuje se na osvojení si základních technik sebepoznávání a psychické relaxace jako prostředku k uvolnění psychické tenze, odraťování negativních emocí a zvládání agresivity.

Skupinová sezení jsou zaměřena na sebepoznávání prostřednictvím zpětné vazby ostatních členů skupiny. V rámci aktivity rovněž probíhá seznámení se základními principy psychické relaxace, nácvik základních relaxačních technik.

4.4.2 Psychohygienu

Pro zvýšení psychické stability odsouzených a snížení negativních účinků VTOS na ně jsou odsouzení zařazováni do aktivity „Psychohygienu“. Je zaměřena zejména na odsouzené prvověžněné, odsouzené s dlouhými tresty a odsouzené se závažným onemocněním. Do činnosti jsou zapojováni zejména trvale pracovní nezařaditelní odsouzení, vzhledem ke specifčnosti této skupiny práce probíhá individuálně. Při jednotlivých sezeních je zohledněna aktuální situace a zdravotní stav odsouzeného, případně se postupuje v souladu se zpracovanou dlouhodobou přípravou. Řada odsouzených (zejména věkově mladších, ménětrestaných) má zájem o sebepoznání, o odhalování vlastností a postojů, které přispěly ke vzniku jejich problémů a střetu se zákonem a snaží se na sobě pracovat. Odsouzeným se závažným onemocněním je snaha pomoci vyrovnat se s touto skutečností, pomoci jim hledat smysl dalšího života.

4.4.3 Psychospirituální rozvoj osobnosti

Na této aktivitě participuje vychovatel - terapeut s kaplany věznice. Cílem této aktivity je rozvoj emoční a racionální složky osobnosti u odsouzených, pozitivní rozvoj charakteru (práce se svědomím), komunikativních dovedností a pozitivních sociálně psychologických kompetencí osobnosti. Tato aktivita se zabývá budováním kulturně duchovního rozhledu a zdravého hodnotového systému. V neposlední řadě se jedná o aktivní hledání zdravého smyslu života. Obsahem je práce s biblickými a filosofickými texty, vzájemné obohacování se ve skupině, rozbor duchovních rituálů, aktivní provozování hudby.

Podle Kocvrlichové (2006) je pozoruhodné, že snad všechny mytologické a náboženské systémy mají ve svém repertoáru vyprávění o nějakém pádu, prohřešení, vině, v jejímž důsledku je náš svět tak neutěšený a život tak těžký. Ptá se, zda je člověk svou vinou schopen dosáhnout k Bohu a urazit ho. Dle mého názoru může toto být důvod, proč se odsouzení k víře často obrátí až ve věznici.

4.5 Komunikační dovednosti

Cílem je získání náhledu na vlastní projevy a chování v sociálních situacích, nácvik adekvátního jednání v sociálním styku, řešení interpersonálních konfliktů a praktické osvojování dovedností z oblasti asertivity.

Skupinová práce se soustřeďuje na motivaci k zamyšlení se nad vlastním chováním v běžných sociálních situacích – jak vnímám sám sebe, jak mne vidí druzí, sebestrosazování, respektování práv druhých, řešení konfliktních situací. Teoretická část aktivity je pak zaměřena na objasnění základních pojmů a principů v procesu komunikace.

Metodami jsou diskuse na zvolená nebo předložená témata, prokládaná teoretickým výkladem pojmů a základních principů. Využívá se konfrontace názorů a postojů, praktický nácvik v rámci modelových situací, dále pak relaxace při hudbě.

4.6 Sociálně psychologický trénink

Cílem je osvojení si základních pravidel soužití ve větším kolektivu, nácvik řešení běžných interpersonálních konfliktů, snižování psychické tenze, ventilace negativních emocí, oslabování agresivních sklonů. S tím úzce souvisí i posílení sebekritického náhledu, vytváření adekvátních životních cílů, práce na tvorbě zdravého sebevědomí a sebepojetí.

Aktivita se zaměřuje zejména na zmírňování dopadu negativních vlivů uvěznění na osobnost, vyrovnání se s uloženým trestem a jeho sociálně psychologickými důsledky (odloučení od rodiny, soužití v kolektivu, omezené uspokojení potřeb), u vícekrát trestaných jedinců pak na posílení motivace ke změně dosavadního životního stylu.

Metodami jsou individuální poradenství či skupinová terapie zaměřená na nácvik základních prvků sebeovládání, praktický nácvik řešení konfliktů.

4.7 Drogová prevence

Zahrnuje primární prevenci v oblasti drogové závislosti, motivaci k bezdrogovému životnímu stylu a dále zprostředkování postpenitenciární péče pro drogově závislé. Zaměřuje se na poradenskou a terapeutickou práci orientovanou na prevenci vzniku drogové závislosti a dále pak na zmírňování rizik způsobených drogou. Skupinová sezení se zaměřují na pojmenování problému, posilování motivace k jeho řešení, vytváření přiměřených životních cílů, budování hodnotového systému, posilování sociálních vazeb. Nedílnou součástí je i motivace k účasti na doléčovacích programech po propuštění. Využíváno je teoretického výkladu, individuální a skupinové terapie závislostí, poradenství.

4.8 Komunita

Cílem komunitního setkávání je poskytovat a vytvářet prostor pro řešení osobních a organizačních záležitostí spojených se životem na oddělení s využitím skupinové dynamiky. Komunita umožňuje bezpečné prostředí pro řešení vztahových záležitostí uvnitř skupiny odsouzených, pro otevřené a bezpečné řešení případných konfliktů vznikajících ze vzájemného soužití. Významem komunitního setkávání je společné sdílení životní situace a životního prostoru, s možností využít vývojový potenciál skupiny k osobnímu růstu. Atmosféra vzájemné důvěry pomáhá rozvíjet svobodu vyjádření skutečných (pozitivních i negativních) pocitů. Každý člen komunity směřuje k větší akceptaci sebe sama po emocionální, intelektuální i fyzické stránce – sebe, takového, jaký je, se všemi svými možnostmi.

5 SKUPINOVÁ TERAPIE VE VĚZNICI PARDUBICE

Z hlediska zaměření na cílovou skupinu jsou rozlišovány následující typy aktivit:

5.1 Skupinová terapie vícetrestaných

Práce s vícetrestanými je zaměřena zejména na psychickou kompenzaci odsouzených, jejichž psychika je vystavována zátěži z nedostatku soukromí atd., vyrovnávání se s důsledky jejich opakovaného věznění – rozpady rodin, ztráta majetku, sociálního zázemí, snižování sociálního statutu apod. Podstatnou oblastí je prevence negativních důsledků stresu, frustrace a konfliktů, které značně ztěžují společné soužití a pořádek na ubytovně. Účelem je předcházení kázeňským přestupkům a snižování rizikovosti odsouzeného v podmínkách ve VTOS.

5.2 Skupinová terapie mladých odsouzených

Těžiště práce s těmito skupinami spočívá ve zmírnění či oslabení prizonizace osobnosti mladého odsouzeného s cílem zabránit recidivě kriminálního chování. Hlavní důraz je kladen na zachování nekriminální osobnosti a motivování k sociálně přijatelnému způsobu života. Důležité je udržení kontaktu odsouzených s vnějším světem.

5.3 Skupinová terapie odsouzených zařazených v bezdrogové zóně

Cílem je osvojení si společensky přijatelných způsobů řešení problémů a vyrovnání se s náročnými životními situacemi, rozšíření a obohacení zájmové oblasti, vybudování struktury životních cílů a hodnotových orientací. Terapie se zaměřuje i na zlepšení fyzické kondice, dodržování životosprávy, motivace k celkově zdravému, bezdrogovému životnímu stylu. Realizované aktivity jsou orientovány i na upevnění žádoucích pracovních návyků.

5.4 Skupinová terapie výstupního oddělení

Jedním z cílů je snižování psychické tenze odsouzených způsobené očekáváním možnosti propuštění. Aktuální jsou témata bezprostředně související se specifickým programem zacházení na VO, včetně terapeutického zpracování zážitků z extramurálních aktivit.

Na výstupním oddělení v typu věznice s ostrahou jsou odsouzení zařazováni do aktivity „Příprava na komunikační nástrahy po VTOS“, kde jsou připravováni na

přechod do civilního života, upozorňování na úskalí tohoto přechodu. Jsou s nimi rozebírány možné situace v rodině, v zaměstnání, při jednání na úřadech apod.

5.5 Skupinová terapie odsouzených zařazených na oddělení G1P

Na toto oddělení jsou zařazováni zejména odsouzení vykazující rysy osobnosti, které způsobují jejich problematické začlenění se do běžného výchovného kolektivu. Při práci s touto specifickou skupinou – zejména mladých vězňů, je nadále cílem podpořit rozvoj příslušných volních a seberealizačních složek osobnosti, které odsouzeným pomohou se začlenit do standardního oddílu odsouzených. Dalším cílem je prevence kriminality prostřednictvím sebepoznání a rozvoje osobnosti, korekce patologických vzorců chování vedoucích k páchání trestné činnosti. Tento oddíl se setkává v rámci pravidelných komunitních sezení.

5.6 Skupinová terapie trvale pracovní nezařaditelných

Skupinová práce u těchto odsouzených se opírá o skupinovou dynamiku a spontánní témata vzniklá z potřeby účastníků. Často diskutovaná je otázka zdraví, vyrovnání se s vlastním handicapem, problémy související s možnostmi budoucího společenského uplatnění.

6 CÍLE TERAPIÍ VE VĚZNICI PARDUBICE

6.1 Cíle terapií

Skupinové i individuální terapie v prostředí odnětí svobody slouží odsouzeným k sebepoznání, motivaci k práci na sobě samých, odstraňování neadekvátních sociálních návyků, snižování psychického napětí, odreagování agresivních impulsů, nácviku praktických dovedností pro další život, ale i k možnosti seberealizace v oblasti pracovních činností.

Stejně tak tomu je i v rámci speciálně výchovných postupů realizovaných psychology, vychovateli - terapeuty a speciálními pedagogy v oblasti zacházení s vězněnými osobami, a to jak v rámci standardního, tak i specializovaného zacházení. Jejich místo je nezastupitelné zejména u těch odsouzených, kteří z různých příčin nejsou zařazeni do pracovního procesu, a tudíž mají poměrně velké množství volného času, s nímž je nejen možné, ale i potřebné pracovat.

V souvislosti s trvalou potřebou snižování a odbourávání agresivity u odsouzených zařazených na specializovaných odděleních pro trvale pracovní nezařaditelné jsou průběžně uplatňovány metody, které jsou zaměřené na posílení sebeovládání, snižování psychické tenze, relaxaci.

Je třeba nadále důsledně podporovat aktivní přístup, motivaci ke změně životního stylu, u mladých odsouzených navíc pomoci utvářet pracovní návyky a přijatelný hodnotový systém.

Závěrem lze konstatovat, že odborní zaměstnanci musí nadále věnovat velkou část svého potenciálu motivaci, a to nejen ve smyslu udržení zájmu odsouzených o stávající nabídku aktivit, ale i v podobě vytvoření nového pojetí či zaměření aktivit tak, aby i přes uvedená úskalí mohl být naplněn jejich smysl a cíl.

6.2 Resocializace osob ve výkonu trestu odnětí svobody

„Dosavadní penologické zkušenosti, teorie a praxe ukazují, že stávající přístupy, orientované spíše pedagogicky, je nutné nahradit přístupy ryze andragogickými. Naši vězeňští odborníci dobře vědí, že před nimi stojí biologicky, citově, sociologicky a mentálně stabilizovaný a primárně socializovaný dospělý jedinec, a přesto jsou

nuceni s ním pracovat ve snaze o jeho osobnostní změnu (při tvorbě programů zacházení) jako s nevyzrálým jedincem. Současný systém programů zacházení není vyvážený v otázce zastoupení výchovy a vzdělávání a je ovlivněn prvkem pedagogické nejednotnosti. Proto se stává složitým, neprůhledným a ve svém důsledku neefektivním. [Beránek, 2006: s. 14].“

Uvěznění, které je zbavením svobody, je trestem samo o sobě. Proto podmínky ve věznění, ale i vězeňský režim by neměl dále zhoršovat situaci odsouzeného. Je třeba zajistit životní podmínky slučitelné s lidskou důstojností a s přijatelnými společenskými normami. Dalším úkolem je minimalizovat rozdíly mezi životem ve vězení a na svobodě a posilovat vztahy mezi odsouzeným a jeho rodinou. Rovněž další vzdělávání odsouzených je jedním z kroků vedoucích k jejich opětovnému začlenění do společnosti.

Programy zacházení mohou být účinné pouze v případě, že jsou odsouzení určitým způsobem motivováni a ochotni tyto programy přijímat a plnit. Zacházení s odsouzenými nelze generalizovat, neboť každý odsouzený je individualitou a má své specifické potřeby závislé od jejich věku, délky trestu, sociálních kontaktů a počtem předcházejících uvěznění.

6.3 Personál věznice Pardubice pro terapeutickou činnost, projekty

Ve Věznici Pardubice působí v současné době 3 vychovatelé – terapeuti. Vychovatelé – terapeuti pracují také se specifickými skupinami odsouzených. Jedná se o skupinovou terapii – mladí odsouzení a prvotrestaní. Orientují se zejména na mladé odsouzené muže, kde smyslem působení je vytváření kritického náhledu na trestnou činnost a na další perspektivy po propuštění z výkonu trestu. Pro trvale pracovně nezařaditelné odsouzené muže vznikly terapeutické skupiny, kde působení na tuto specifickou skupinu odsouzených je nasměrováno k psychickému rozptýlení a ke smysluplnému využití volného času.

V rámci nově vybudovaného centra terapií se zde setkává i skupina drogově závislých, kde je smyslem dopomoci vytvoření či prohloubení náhledu na drogovou závislost se zvážením a zhodnocením jejích důsledků. Na terapii se podílí i občanské sdružení Laxus.

Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2009 započal pod vedením lektorů (sociální pracovníce a vychovatelky) druhý běh „Programu 3 Z – Zamysli se, zastav se a změň se“. Zájem odsouzených o tuto speciálně výchovnou aktivitu se oproti roku 2008 zvýšil.

Rovněž nelze opomenout, že ve Věznici Pardubice byly v roce 2009 spuštěny 4 pilotní projekty („Nevstoupíš dvakrát do stejné řeky“, „Příprava zdravotních asistentů - ošetřovatelů zařazených k výkonu pracovní činnosti při specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné v rámci Věznice Pardubice“, „Věř si a dokážeš to“, „Získej a udrž si zaměstnání“), kterých se účastnili jak odsouzení zařazení ve standardním výkonu trestu tak odsouzení zařazení ve specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné.

6.4. Závěr teoretické části

V teoretické části jsme shrnuli základní informace o terapiích užívaných ve věznicích a prezentovali jsme zde doposud zmíněná fakta. Nyní se budeme snažit pomocí kvalitativního výzkumu zjistit, jak druhy terapií a relaxačních činností vnímají samotní odsouzení.

7 VÝZKUM

Předmět a cíl výzkumu:

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na názory odsouzených ve Věznici Pardubice na různé druhy terapií poskytovaných tímto zařízením. Předmětem výzkumu bylo zjistit zájem vězňů o hlavní terapeutické aktivity ve věznici. Snažila jsem se nalézt odpověď na otázku, jaká činnost či terapie odsouzeným ve věznici nejvíce pomáhá. Výzkum se zabývá pouze terapiemi, které jsou ve Věznici Pardubice dostupné. Zajímala jsem se především o nejnámější a nejpřístupnější terapie – pracovní terapie, psychoterapie, terapeutické centrum, duchovní terapie, cvičení pro zlepšení psychické i fyzické kondice, relaxační aktivity a také o to, která činnost je pro konkrétní vězně nejvíce psychicky přínosná, případně je-li na nějaké činnosti závislý.

Respondenti:

Mou cílovou skupinou byli odsouzení z Věznice Pardubice – v současné době mužská věznice.

Metodika výzkumu:

Při výzkumu jsem použila kvalitativní metodologii. Vězni dostali do rukou dotazník uzpůsobený k volným odpovědím. Věznice mi neumožnila rozhovor s odsouzenými, proto jsem se snažila otázky koncipovat tak, jak by byly pokládány u klasického rozhovoru.

Dotazníky byly rozdány odsouzeným, vyplněny a poté přepsány. Upravila jsem pouze pravopisné chyby a interpunkci. Ponechala jsem smajlíky i nepřesně napsané odpovědi, případně podpisy.

7.1. Názory odsouzených na terapeutické techniky ve věznici

1. Zúčastňujete se pracovních aktivit ve věznici? Můžete říci o některé pracovní činnosti, že vás baví, že vám něco přináší? Co vám přináší?

1. Jsem starobní důchodce, a proto v rámci oddílu vykonávám úklid rajonů, výměnu prádla pro oddíl. Tyto činnosti mně pomáhají překonat psychické problémy. Zúčastňuji se práce v akvaristickém kroužku.

2. Ano. Akvaristika – je to balzám na nervy ve výkonu trestu.

3. Ze všech činností se dá pro život najít něco užitečného, záleží pouze na odsouzeném.

4. Pracuji na výrobě hraček pro děti. Práce mě baví a jsem rád, že dětem přináší radost. Mně dělá radost, že je to pro děti.

5. Ano, pravidelný úklid – je to docela příjemný relax a zapomnění času.

6. Ano – zahradnický kurz – odreagování + odbornost.

7. Ano, řezbářství, úklid. Úklid mě baví, jelikož mám rád pořádek. Řezbářství málo možností.

8. Uklidnění, zařízení manuální činnosti.

9. Pracovních aktivit se účastním s ohledem na získání kázeňské odměny. Jinak se pro překonání „bezpečnostních kontrol“ stávají pracovní aktivity nezajímavé 😊

10. Ano – umělecké šití, obohacuje vědomosti, uklidňuje.

11. Nezúčastňuji

12. Pracovních aktivit se nezúčastňuji – chodím jen na terapeutický kroužek – keramika.

13. Navštěvuji řezbářský kroužek, je to můj koníček už 11 let, přináší mi úlevu.

14. Výtvarná činnost, kterou se zabývám dlouhodobě, mi přináší naprosté uvolnění a izolaci od permanentního stresu, jemuž je zde nutno čelit. Výtvarné realizace svým způsobem navracejí pocit svobody. Dále satisfakci formou ocenění v mezinárodních výtvarných soutěžích.

15. Nezúčastňuji se.

2. Využil jste během pobytu ve věznicí služeb psychoterapeuta nebo psychologa? Pokud ano, pomáhá vám tento způsob terapie?

1. Nevyužil, pouze vstupní pohovor.

2. Ano a pomohlo to.

3. Všechny terapeutické aktivity jsou vedeny odborným terapeutem nebo terapeutkou.

4. Mám každodenní možnost chodit do terapeutického centra, a proto mám možnost mluvit s terapeutem o různých věcech týkajících se různé práce.

5. Ano, míval jsem sezení s psychologem, ale bohužel mi to nic nedalo.

6. Ano, psychoterapeut. Ano, pomáhá.

7. Ano, využil psychologa. Potřeboval bych ho furt.

8. Ano.

9. Využívám služeb psychologa. Jde o způsob konzultace svého problému.

10. Ano.

11. Nevyžil (ani nevím, že tady je).

12. Po celou dobu jsem nic takového nevyžil.

13. Ne.

14. Konzultoval jsem s psycholožkou situaci týkající se mého osamělého starého otce. Pomohl mi její nesouhlas se způsobem, jakým je zde možno udržet alespoň omezený kontakt s těžce nemocným členem rodiny, a to i v případě odsouzených pro bagatelní přečiny, ke kterým náležím.

15. Využil jsem 1x psychologa a nepomáhá mi tento způsob terapie.

3. Zúčastnil jste se někdy práce v keramické dílně Věznice Pardubice?

1. Ne. Jsem plně vytížen prací v akvaristice.

2. Ano, vytvářím tam pro akvaristiku různé věci.

3. Doposud ne. Účastním se všech aktivit, které stihnu realizovat a na které mám čas.

4. Neúčastnil. Jsem určen pro různé práce na šicí dílně.

5. Ne, nedali mi možnost.

6. Ne. Z kapacitních důvodů.

7. Ne. Nemám nápady.

8. Ne. Nezaujala mě tato činnost.

9. Ne. Nenabízená aktivita.

10. Ne. Neměl příležitost.

11. Neúčastnil, protože mně to nikdo nenabídl.

12. Ano. Různě, podle toho, co mě zrovna napadne.

13. Ne, protože dělám práci se dřevem.

14. Věnuji se naplno jiné výtvarné činnosti. Keramice jsem se věnoval ve Věznici Ostrava.

15. Ne, nikdy! Neláká mě to a nejsem na to dost zručný.

4. Využil jste někdy duchovní služby věznice? Hovořil jste s kaplanem?

1. Ne, jsem nevěřící.

2. Ano, každý člověk v něco věří.

3. Rozmluvy s kaplanem jsou rozmluvy s rozumným a chytrým člověkem a to je ve věznici vždy velký přínos.

4. Ano. Klid a útěchu.

5. Ano, přináší mi duševní útěchu. Využívám ji pravidelně jednou týdně.

6. Ano – odreagování – 1x týdně.

7. Ne. Chci a půjdu.

8. Psychické uklidnění a duševní inspirace, 1x týdně.

9. Ateista.

10. Ne. Nevěřící.

11. Ne, nechci.

12. *(nevyplněno)*

13. Ano, „pravidelně“ navštěvuji pastora, jsem Křesťan, člen Apoštolské církve.

14. Jsem praktikující, křtěný a biřmovaný katolík. Duchovní práce otce Tomáše Kvasničky je na velmi vysoké spirituální a lidské úrovni. Mohu zde chodit ke sv. přijímání 2x týdně a společnost pana kaplana využívám ta často, jak jen to je možné.

15. Celá tato duchovní služba mi přijde nesmyslná!

5. Využíváte ve věznici cvičení pro zlepšení fyzické kondice? Co vám sport přináší? Jak působí na vaši psychiku? Jak často ve věznici sportujete?

1. Chodím na vycházky a po získání diferenční skupiny „I.“ chci navštěvovat cvičení.

2. Ano. Fyzická zátěž ta vás odvede jiným směrem.

3. Je třeba alespoň minimálně cvičit, aby si člověk zachoval pohyblivost a pružnost.

4. Každý den si samostatně zacvičím.

5. Ne, nemám čas.

6. Ano – fyzická i psychická uspokojenost + zdravotní prevence – využívám každou možnost.

7. Nevyužívám, nemám ještě 1. Ds ani tolik pochval, abych mohl chodit do fitka, tak cvičím v rámci možností, jelikož mám diabetes a potřebuju to. Po zdravotní stránce hrůza.
8. Zlepšuje mi to tělesnou i duševní kondici.
9. Cvičení je velmi žádané v prostorách pro to určených. Je možné je provozovat s I. Ds či na základě odměny. Obojí je pasé :-/ Takže drobné procvičení v době osobního volna na sportovní místnosti.
10. Ano, příležitostně.
11. Ne.
12. Jsem důchodce a hlavně jsem nemocný.
13. Ano, cvičím sám kondičně, měl jsem zlomenou páteř. Pomáhá mi to na zpevnění svalstva.
14. Rád bych sportoval intenzivně, ale podmínky to neumožňují. Posilovnu mohou navštěvovat jen odsouzení v 1. diferenční skupině a tu je možno získat až za minimálně 4-6 měsíců. Sport velmi pozvedá psychiku, příliv endorfinů je okamžitý. Bohužel zde minimálně.
15. Sportuji každý den a díky tomu jsem naprosto psychicky vyrovnaný.

6. Zúčastňujete se kulturních aktivit ve věznici? Využíváte muzikoterapii?

Co vám tato aktivita přináší?

1. Navštěvuji televizi.
2. Už ne.
3. Nevím, že by zde byla.

4. *(nevyplněno)*

5. Ne.

6. *(nevyplněno)*

7. Nevyužívám muzikoterapii, ani nevím, že něco takového tady je.

8. Ne.

9. Opravdu muzikoterapii nemáme v programu zacházení.

10. Ne.

11. Ne.

12. *(nevyplněno)*

13. Ne.

14. Kulturní aktivity zde neexistují. Ve výtvarném ateliéru poslouchám občas ČR 3 Vltava. Přináší mi to alespoň kusý kontakt s milovanou hudbou a kulturním děním vůbec.

15. Muzikoterapii využívám. Bez muziky se nedá žít přece!

7. Která z výše jmenovaných aktivit vám ve věznici nejvíce psychicky pomáhá? Kterou máte nejraději?

1. Jednoznačně akvarismus, studium numerologie a astrologie, které dělám ve volném čase.

2. Akvaristika.

3. Jakákoliv smysluplná práce.
4. Jsem rád, že mohu pracovat na šicí dílně a vyrábět hračky pro děti.
5. Duchovní služba.
6. Sportovní aktivity, posilovna / míčové hry.
7. Psychicky nic, nejsem doma, ale tady je to jenom psychologické boj.
8. Cvičení.
9. Služba psychologa.
10. Rukodělné práce.
11. Žádná.
12. (*nevyplněno*)
13. Řezbářství, pastor.
14. Nejraději se věnuji výtvarné činnosti za zvuků symfonické či komorní hudby.
15. Sportovní aktivity!

**8. Dá se říci, že jste na některé z výše jmenovaných aktivit „závislý“?
Pokud ano, která to je?**

1. Ne. Závislý jsem pouze na svých bližních, konkrétně družce.
2. Akvaristika a práce.
3. (*nevyplněno*)

4. (Šicí dílna)

5. Ne.

6. Ano – posilovna.

7. (nevyplněno)

8. Ne.

9. Děkuji, jsem nezávislý.

10. (nevyplněno)

11. Žádnou aktivitu nemám.

12. (nevyplněno)

13. Ne.

14. „Závislý“ raději nejsem, neboť nevím, jak dlouho a jak pravidelně se budu moci tvorbě věnovat, když odnětí této možnosti by pro mne mohlo mít psychicky zhoubné následky. Je to ostatně univerzální recept na přežití – na nic není možno se psychicky fixovat, neboť druhý den to může definitivně zmizet.

15. Jsem závislý na sportu, poněvadž ho provozuji i profesionálně.

Po mém poděkování někteří doplnili.....

2. S potěšením Tomáš Lešt

5. Není zač, rád jsem pomohl.

9. :-/ .

13. S pozdravem ??? ?

14. Také děkuji za váš zájem. Jiří Trombík

7.2 Analýza konkrétních odpovědí respondentů

Vězeň č.1

Jedná se o důchodce, který se ve věznici podílí pouze na pomocných úklidových pracích a výměně prádla. Podle jeho slov mu tato činnost psychicky pomáhá. Nejvíce ho těší práce v akvaristickém kroužku a studium numerologie a astrologie. Na této činnosti není nijak závislý, pouze na svých nejbližších. Nikdy nevyužil služeb psychologa. Je ateista a duchovních služeb také nikdy nevyužil. Práce v keramické dílně se neúčastní z časových důvodů, akvaristika mu prý zabere veškerý čas. Má zájem o cvičení v posilovně, ale ještě nezískal potřebné zařazení do skupiny. Chodí pouze na vycházky.

Vězeň č.2

Tento respondent uvádí, že se věnuje nejraději akvaristice, která je pro něj ve věznici balzám na duši a dá se říct, že je na ní závislý. Podobný názor zastává ohledně fyzické zátěže, která dokáže odvést myšlenky jiným směrem. V keramické dílně vytváří různé předměty potřebné k akvaristice. Služby psychologa využil a pomohla mu. Využil duchovních služeb a myslí si, že každý člověk v něco věří. Uvedl, že na otázky odpověděl s potěšením a dokonce se podepsal.

Vězeň č.3

Odsouzený uvádí, že na každé pracovní aktivitě se dá najít něco přínosného, jde o přístup. Setkal se s terapeutem. Keramickou dílnu doposud nenavštívil, ale účastní se podle svých slov co nejvíce činností, které je schopen časově zvládat. Práce, ve které vidí smysl, mu velice pomáhá. Rozmlouvá s kaplanem a velice si považuje jeho názorů a inteligence. Ve věznici je pro tohoto vězně duchovní služba velkým přínosem. Fyzické aktivitě se věnuje, ale ne intenzivně.

Vězeň č.4

Tento vězeň pracuje na výrobě hraček pro děti. Dělá mu velikou radost, že může pro děti něco vytvářet, práce ho baví a také mu ve věznici nejvíce psychicky pomáhá.

Je určen pro nejrůznější práci v šicí dílně. V terapeutickém centru rád využije možnosti mluvit s terapeutem o různých věcech. Práce v keramické dílně se nezúčastňuje. Duchovní služba ve věznici mu přináší klid a útěchu. Cvičí samostatně pro zlepšení fyzické kondice.

Vězeň č.5

Odsouzený si ve věznici podle svých slov zkracuje čas úklidem, který považuje za celkem příjemné odreagování. Sezení s psychologem mu podle jeho názoru nepomáhala. Uvádí, že mu nebyla dána možnost práce v keramické dílně. Duchovní službu využívá pravidelně každý týden a přináší mu ve věznici největší útěchu, není na ní ale závislý. Nemá čas na fyzickou aktivitu, cvičení. Vězeň uvedl, že dotazník vyplnil rád.

Vězeň č.6

Tento vězeň se odreagovává při zahradnických pracích a je rád, že si získal absolvováním zahradnického kurzu odbornost. Spolupráce s psychoterapeutem mu pomáhá. Z kapacitních důvodů se nezúčastnil práce v keramické dílně. Na jiné myšlenky ho přivádí také duchovní služba věznice, kterou navštěvuje pravidelně jednou týdně. Využívá každou možnost být fyzicky aktivní, jelikož se tak psychicky i fyzicky uspokojí, dělá to pro své zdraví. Sportovní aktivity, posilovna a míčové hry mu ve výkonu trestu nejvíce psychicky pomáhají. Na posilovně je dokonce podle svých slov závislý.

Vězeň č.7

Další respondent má rád pořádek a baví ho úklid ve věznici. Věnuje se řezbářství, přestože má pocit, že věznice skýtá málo možností tohoto řemesla. Uvádí, že by neustále potřeboval psychologa a tento způsob terapie mu pomáhá. Pro nedostatek nápadů se nezúčastňuje práce v keramické dílně. Ještě nevyužil duchovních služeb, ale má o ně zájem a chystá se to zkusit. Cvičí ze zdravotních důvodů, protože má diabetes. Až mu bude podle řádu věznice umožněno cvičit ve specializovaných místnostech, bude tam docházet. Ve věznici mu nic psychicky nepomáhá, stýská se mu po domově a uvádí, že svádí za zdi věznice psychologický boj.

Vězeň č.8

Manuální činnost přináší tomuto respondentovi uklidnění. Mluvil s psychologem. Psychicky ho uklidňuje i duchovní služba věznice, kterou využívá každý týden a poskytuje mu duševní inspiraci. Nezaujala ho práce v keramické dílně. Cvičení mu zlepšuje tělesnou i duševní kondici a nejvíce mu také ve věznici pomáhá, závislý na něm ale není.

Vězeň č.9

Tento vězeň se pracovních aktivit zúčastňuje hlavně kvůli odměnám, pracovní aktivity mu připadají nezajímavé. Nenabídli mu práci v keramické dílně, proto se jí nezúčastnil. Své problémy konzultuje s psychologem a ze všech aktivit mu tato je nejvíce prospěšnou. Je ateista, s kaplanem nerozmlouvá. Jelikož nemá odměny ani potřebné zařazení, stává se pro něj v prostorách určených ke cvičení tato aktivita nemožná. Pouze lehce cvičí v osobním volnu. Vtipkuje, že je nezávislý. Konec dotazníku ozdobil smajlíkem.

Vězeň č.10

Tohoto vězně uklidňuje umělecké šití a je rád za nové vědomosti v tomto oboru. Ve vězení si nejvíce cenní rukodělných prací. Mluvil s psychologem. Neměl příležitost seznámit se prací v keramické dílně. Je nevěřící. Občas si zlepšuje fyzickou kondici cvičením.

Vězeň č.11

Následující vězeň se nezúčastňuje pracovních aktivit, neví, že je ve věznici psycholog. Práce v keramické dílně se nezúčastnil, protože mu to nikdo nenabídl. Nechce využívat duchovních služeb. Nechce cvičit. Tvrdí, že mu žádná aktivita nepomáhá a ani žádnou aktivitu nemá.

Vězeň č.12

Odsouzený, důchodce, se neúčastní pracovních aktivit, chodí pouze na keramiku do terapeutického kroužku, kde vytváří různé věci podle aktuálního rozpoložení a nápadů. Nevyužil rozhovoru s psychologem. Necvičí, jelikož je pokročilého věku a

není zdravý. Neuvádí, že by mu něco psychicky ve věznici pomáhalo nebo že by byl na něčem závislý.

Vězeň č.13

Tento vězeň navštěvuje řezbářský kroužek. Řezbářství je jeho koníček už 11 let, přináší mu úlevu. U psychologa nebyl. V keramické dílně nic nevytváří, protože se věnuje práci se dřevem. Pravidelně navštěvuje pastora, je křesťan a člen Apoštolské církve. Sám kondičně cvičí, jelikož po zranění potřebuje zpevňovat svalstvo. Řezbářství a duchovní služba mu nejvíce psychicky pomáhají. Tento vězeň se podepsal.

Vězeň č.14

Tomuto umělecky založenému vězni přináší naprosté uvolnění výtvarná činnost, kterou se dlouhodobě zabývá. Izoluje ho od permanentního stresu, jemuž je nutno ve věznici čelit. Výtvarná realizace mu navrácí svým způsobem pocit svobody a těší ho ocenění v mezinárodních výtvarných soutěžích. Keramice se věnoval v jiné věznici. Ve výtvarném ateliéru poslouchá občas rozhlas, což mu přináší alespoň nepatrný kontakt s milovanou hudbou a okolním světem. Výtvarné činnosti se nejraději věnuje za zvuku symfonické či komorní hudby. S psychologkou konzultoval problém týkající se jeho starého otce. Těší ho, že stejně jako ona nesouhlasí se způsobem, jakým zde může udržovat kontakt s těžce nemocným členem rodiny, přestože jeho přečin nepatří k závažným. Je praktikující, křtěný a biřmovaný katolík. Vysoce spirituálně a lidsky hodnotí práci otce Tomáše Kvasničky. Společnost pana kaplana využívá, jak jen je to možné a ke svatému přijímání může chodit dvakrát týdně. Rád by sportoval intenzivně, ale pravidla věznice mu to zatím neumožňují. Sport prý velmi pozvedává psychiku, ale ve věznici minimálně. Závislý prý není na ničem, tak se brání možnému zklamání, přímo zhoubným následkům na jeho psychice. Neví totiž, jak dlouho a jak intenzivně se bude moci tvorbě věnovat. Radí nefixovat se v životě na nic, protože to druhý den může zmizet. Děkuje mi za můj zájem a podepisuje se.

Vězeň č.15

Nezúčastňuje se pracovních aktivit. Neláká ho ani práce v keramické dílně, není na ni dost zručný. Rozhovor s psychologem jednou využil a podle něj mu nepomáhá. Nemůže žít bez hudby. Duchovní služba mu připadá nesmyslná. Každý den sportuje a uvádí, že právě díky sportu je naprosto psychicky vyrovnaný. Sport mu ve věznici nejvíce pomáhá, je na něm závislý a provozuje ho i profesionálně.

7.3. Výsledky výzkumu

Z výzkumu vyplynulo, že terapeutické techniky jsou oblíbenou aktivitou ve věznici. Pracovní terapie (ergoterapie) se zúčastňuje většina vězňů a ti také uvádějí, že je práce velice posiluje a pomáhá jim překonat smutek z odloučení od bližních. Stejně tak návštěva psychologa je podle vězňů prospěšná jim samotným. Většina vězňů má zkušenost s terapeutickým rozhovorem. Práci v keramické dílně využívá pouze několik mých respondentů, však ti si ji nemohou vynachválit. Duchovní služba je pro ty, kteří ji využívají, velkou oporou. Odsouzení také velice rádi zlepšují svou fyzickou kondici a označují tuto činnost za potřebnou. Ne všichni mohou cvičit ve specializovaných prostorech, někteří cvičí samostatně. Někteří vězni rádi poslouchají hudbu. Kulturních aktivit je ve věznici nedostatečné množství. Za nejvíce psychicky prospěšné činnosti můžeme dle názorů vězňů jmenovat akvaristiku, duchovní službu, cvičení, sezení s psychologem, výtvarnou činnost. Většina vězňů uvádí, že není závislá na žádné činnosti ve věznici, ojedinělé případy uvádějí akvaristiku, práci nebo cvičení.

Vhodnost terapie jistě závisí na osobnosti, potřebách a zájmech jedince. Léčebný účinek terapie je značně individuální. Považuji za velice správné, najde-li si odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody s ohledem na prospěšnost jeho psychické činnosti, která mu smysluplně vyplňuje čas.

8 ZÁVĚR

Terapie a jejich možnosti jsou velice atraktivním tématem, zvláště pokud se jedná o terapie v penitenciární praxi. Pro populaci je značně diskutabilní otázka, zda je vůbec možné resocializovat jedince s kriminální minulostí.

V teoretické části této práce jsem se zabývala základními pojmy - resocializace a psychoterapie. S nimi je úzce spjatá legislativa. Popisuji výchovné postupy, podmíněnost resocializace a cíle terapeutických činností.

Věnovala jsem se jednotlivým druhům penitenciárních terapií, jako jsou pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciálně výchovné aktivity, zájmové aktivity a aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů. Rovněž jsem podala informace o personálu věznice a projektech založených na terapeutických činnostech. Seznámila jsem se s obsahem jednotlivých terapií ve Věznici Pardubice, s aktivitami individuálními i skupinovými.

V praktické části jsem se zaměřila na názory odsouzených ve Věznici Pardubice na různé druhy terapií poskytovaných tímto zařízením. Předmětem výzkumu bylo zjistit zájem vězňů o hlavní terapeutické aktivity ve věznici. Zajímala jsem se především o nejčastěji využívané terapie a rovněž o to, která aktivita je pro konkrétní vězně nejvíce psychicky přínosná, případně jsou-li na některé závislí.

Z výzkumu vyplynulo, že terapeutické techniky jsou oblíbenou aktivitou ve věznici. Za nejvíce psychicky prospěšné činnosti můžeme dle názorů vězňů jmenovat akvaristiku, duchovní službu, cvičení pro upevnění psychické i fyzické kondice, sezení s psychologem a výtvarnou činnost. Většina vězňů uvádí, že není závislá na žádné činnosti ve věznici, ojedinělé případy uvádějí akvaristiku, práci nebo cvičení.

Nedá se říci, že existuje univerzální terapie vhodná pro všechny vězně. Léčebný účinek terapie je značně individuální. Považuji za velký úspěch, najde-li si vězeň terapii, která mu ve výkonu trestu odnětí svobody pomáhá se odreagovat. Pokud ho navíc tato činnost povede správným směrem, vidím ji jako ideální.

9 POUŽITÁ LITERATURA

PRIMÁRNÍ LITERATURA

BERÁNEK, L. Inovace programů zacházení. *České vězeňství*, 2006, roč. 14. č. 5, s. 14 – 15. ISSN 1213-9297.

ČERNÍKOVÁ, V. a MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. 156 s. ISBN 80-85981-36-X.

ČERNÍKOVÁ, V. a MAKARIUSOVÁ, V. *Úvod do penologie*. Vyd. neuv. Praha: Sociálně právní institut MOST, 1997. 114 s.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha, 1995. 329 s. ISBN 80-85824-20-5

MAŘÁDEK, V. *Lexikon klíčových pojmů z penologie*. 1. vyd. Opava: Nakladatelství a vydavatelství Ing. Vavrila Pavel, 2000. 74 s.

MAŘÁDEK, V. Komunikační bariéry mezi vězňenými a personálem vězeňské služby. *České vězeňství*, 2003, roč. 11. č. 3, s. 20 – 21. ISSN 1213-9297.

Organizační řád Věznice Pardubice. Č. j.: 245/2006-21/Všeob/0. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2006. 29 s.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. roz. vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

Vnitřní řád Věznice Pardubice. Pro odsouzené muže zařazené ve věznici s dozorem a ostrahou. Č. j.: 436/2005-21/Všeob/3. Pardubice: Věznice Pardubice, 2008. 91 s.

VYMĚTAL, Jan. *Obecná psychoterapie*. Praha, 1997. 295 s. ISBN 80-86123-02-2

Výroční zpráva o činnosti Věznice Pardubice za rok 2006. Č. j.: 121/2006-21/Všeob/0. Pardubice: Věznice Pardubice, 2007. 12 s.

Zpráva pro jednání shromáždění vedoucích Věznice Pardubice dne 8.6. 2010 Č.j.: VS 13/6/2010-21/Všeob/3. Pardubice, 2010. 8 s.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

KOCVRLICHOVÁ, Marta. *Vina*. Praha, 2006. 366 s. ISBN 80-7254-684-8

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha, 1995. 329 s. ISBN 80-85824-20-5

MEZNÍK, J. Práce jako resocializační faktor u odsouzených mladých dospělých mužů. In *Kroměříž 2004. Evropské vězeňské systémy*. Sborník referátů z mezinárodní konference Kroměříž 2004. 1. vyd. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2004. s. 333 – 335. ISBN 80-239-3645-X.

TIMULÁK, Ladislav. *Základy vedení psychoterapeutického rozhovoru*. Praha, 2006. 184 s. ISBN 80-7367-106-9

YALOM, D. Irvin. Yalom. *Existenciální psychoterapie*. Portál, 2006. 527 s. ISBN 80-7367-147-6

AKADEMICKÉ PRÁCE

LONGOVÁ, T. *Výkon trestu odnětí svobody v České republice*. Hradec Králové, 2005. 91 s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové

LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY

Řád VTOS 345/1999 Sb., Vyhláška MS ČR č. 345/1999 Sb.,

Zákon č. 169/1999 Sb., Zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

10 PŘÍLOHY

Terapeutické techniky v penitenciární praxi

Dobrý den,

jsem studentkou Humanitních studií na Univerzitě Pardubice a tímto bych Vás ráda požádala o vyplnění dotazníku. Je součástí průzkumu, který slouží ke zmapování postojů a názorů odsouzených Věznice Pardubice na terapeutické techniky ve věznici. Dotazník je **anonymní**. Jeho vyplnění Vám zabere asi 10 minut.

Pokyny pro vyplnění: U každé otázky prosím napište váš názor, pocit, dojem nebo cokoliv, co vás v souvislosti s ní napadá.

Předem Vám mnohokrát děkuji za vyplnění tohoto dotazníku.

Simona Krausová

Filozofická fakulta

Univerzita Pardubice

---

1. Zúčastňujete se **pracovních aktivit** ve věznici? Můžete říci o některé pracovní činnosti, že vás baví, že vám něco přináší? Co vám přináší?

2. Využil jste během pobytu ve věznici služeb **psychoterapeuta nebo psychologa**? Pokud ano, pomáhá vám tento způsob terapie?

3. Zúčastnil jste se někdy práce v **keramické dílně** Věznice Pardubice?

Pokud ano, co v keramické dílně vytváříte? Co vám tato činnost přináší? Jak často se v keramické dílně seberealizujete?

Pokud ne, proč jste se nikdy nezúčastnil práce v keramické dílně?

4. Využil jste někdy **duchovní služby** věznice? Hovořil jste s kaplanem?

Pokud ano, co vám tato služba přináší? Jak často ji využíváte?

Pokud ne, proč nechcete duchovních služeb využívat?

5. Využíváte ve věznici **cvičení** pro zlepšení fyzické kondice? Co vám sport přináší? Jak působí na vaši psychiku? Jak často ve věznici sportujete?

6. Zúčastňujete se **kulturních aktivit** ve věznici? Využíváte muzikoterapii?

Co vám tato aktivita přináší?

7. Která z výše jmenovaných aktivit vám ve věznici nejvíce **psychicky pomáhá**?

Kterou máte nejraději?

8. Dá se říci, že jste na některé z výše jmenovaných aktivit „**závislý**“?

Pokud ano, která to je?

Mnohokrát děkuji za Váš názor a čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.